

Miljöplan För Hökensås Golfklubb

Historik

Hökensås Golfklubb bildades den 28 dec 1961. De första nio hålen var klara för spel den 15 maj 1963 med mycket ideellt arbete och en kostnad av 90.000 kr. Medlemsantalet var då ungefär 150 st. Idag har klubben ca 1 000 medlemmar och tar årligen emot ca 6 500 greenfeespelare från hela landet

År 1980 invigdes utbyggnaden till 18 hål och 1985-86 byggdes mangårdsbyggnaden på Björstorp om till klubbhus, restaurang och kansli.

År 1993 invigdes utbyggnaden till 27 hål. Samtliga byggnader inom banområdet ägs av Hökensås GK och dessutom har klubben tillgång till torpen Krumpekullen, Krumpekulletorp, och Hästhagen som ägs av Almnäs Bruk AB .

År 2012 kommer Hökensås GK att fira 50-årsjubileum.

MILJÖPOLICY

Med denna miljöförklaring uttalar medlemmar och medarbetare i Hökensås Golfklubb härmed sitt engagemang i att hjälpa till med att vidmakthålla och vidareutveckla klubbens miljöarbete. Vi hävdar samtidigt att för att få ut det mesta av sporten golf, tillsammans med ett allmänt mänskligt välbefinnande krävs hänsyn och respekt för de miljö- och landskapsvärden som klubben har att ansvara för. För alla som arbetar för klubben, är målet:

Ett arbete i harmoni med naturen och med ett förståndigt utnyttjande av naturresurserna.

Vi skall även främja biologisk mångfald inom golfbaneområdet genom naturhänsyn och god skötsel och arbeta för ständiga förbättringar. Det kan vi göra om vi använder leverantörer, som är miljömedvetna och levererar godtagbara produkter. Vi följer de lagar och förordningar som finns och vår personal skall vara välutbildad, motiverad och inriktad mot miljö vänliga metoder. Vår önskan är att alla medlemmar strävar mot samma mål och ser till att Hökensås Golfklubb blir ett föredöme.

Miljöplan

Svenska golfförbundet beslutade att alla golfklubbar ska ha en miljöplan senast 2005.

Miljöplanen skall revideras årligen och visa hur arbetet genomförs inom de olika verksamhetsområdena i Hökensås Golfklubb.

Att bedriva verksamheten med mesta möjliga miljöhänsyn har inte inneburit radikala förändringar för Hökensås Golfklubb. Det handlar mer om att bedriva arbetet med eftertanke och god planering.

Miljöplanen belyser stora delar av klubbens verksamhet.

En speciell kommitté, miljökommittén, ser till att planen blir ett dynamiskt och positivt styrinstrument för miljöarbetet inom klubben.

Denna miljöplan upparbetades ursprungligen av Göran Tegnellund och Hökensås GK mottog SGF's miljödiplom 2007.

Miljökommittén består från och med 2011 av följande ledamöter:

Ordförande: Jan Furengren

Golfpro/Shop: Gary Geszti

Kansli: Gunilla Dverstorp

Banan: Niklas Knutsson

Restaurang: Patrik Olofsson

Arbetet med miljöplanen skall vara kontinuerligt. Den ska revideras årligen. Miljöarbetet ska ske i samförstånd med klubbens medlemmar.

Den miljöutredning som gjordes när den ursprungliga planen togs fram är fortfarande grunden för hur Hökensås GK bedriver ett aktivt miljöarbete:

Miljöutredning

- Hur ser det ut på golfbanan i dagsläget med avseende på verksamhetens miljöpåverkan?

I miljöplanen ingår en värdering av miljöaspekter:

- Vilka av de framtagna miljöaspekterna är av betydande karaktär.

I miljöplanen ingår en åtgärdsplan:

- Vilka insatser/åtgärder skall göras omedelbart?
- Vilka insatser/åtgärder skall göras inom ett år?
- Vilka insatser/åtgärder skall göras på längre sikt?

Hökensås Golfklubbs miljökommitté arbetar efter Svenska Golf förbundets arbetsbok gällande miljöarbete där följande bearbetas samt kartläggs:

- Hur blir alla medlemmar delaktiga i miljöarbetet?
- Inköpsrutiner
- Fastigheter
- Kontorsmiljö/Administration
- Restaurang
- Shop
- Källsortering/Kompostering
- Kommunikation
- Energianvändning
- Markbyggnad
- Förebyggande av gräskador
- Växtnäringstillförsel
- Vattenvård/användning
- Vård av banans naturmarker
- Miljörevision
- Egna idéer

Arbetsbok för vårt miljöarbete på Hökensås Golfklubb 2005-2012

Reviderad november 2011

Detta har vi genomfört:

1. Tillsatt en miljökommitté
2. Utarbetat en miljöpolicy.
3. Informerat dom anställda om vårt miljöarbete.
4. Informerat våra medlemmar på årsmötet om vårt miljöarbete.
5. Nulägesanalys .

Detta ska vi göra	Planeras vara klart År/datum	Ansvarig	Slutfört År/datum
florainventering	2012	Jan Furengren	
Faunainventering	2012	Jan Furengren	
Inventering av fåltvilt	kontinuerligt	Niklas Knutsson	
Stängsel för vildsvin	2011	Ola Johansson	2011

Inköpsrutiner

Exempel att diskutera kring:

- Inköspolicy vad gäller
- Miljömärkning

- Lokala producerat/återvinning

Detta har vi genomfört:

- Inköspolicy 2007

Detta ska vi göra	Planeras vara klart År/datum	Ansvarig	Slutfört År/datum
Utarbeta inköspolicy	2006	Bo Alexandersson	2007
Alla inköp görs med hänsyn	kontinuerligt	Niklas Knutsson Gunilla Dverstorp	

Fastigheter

Exempel att diskutera kring:

- Energiåtgång för uppvärmning av varmvatten
- Urinseparering
- Miljömärkta återvinningsbara byggmaterial
- Solfångare

Detta har vi genomfört:

- Kontinuerlig el-analys

Detta ska vi göra	Planeras vara klart År/datum	Ansvarig	Slutfört År/datum
Undersöka alternativa uppvärmning i vårt klubbhus Kansli samt restaurang Lågenergilampor	2006 2007	Styrelsen	
Ommålning av fastigheter Med lokalt tillverkad rödfärg	2010	Styrelsen	2009
Förstudie för avloppsförbättring	2009	Styrelsen	2009
Luftvärmepumpar	2009	Styrelsen	2009
Rörelsevakt belysning	2011	Niklas Knutsson	2011
”Tänk på”-skyltar	2012	Kansli	2012
Snålspolande duschar	2012	Kansli	2012

Kontorsmiljö/administration

Exempel att diskutera kring:

- Papperskonsumtion
- Miljömärkta produkter
- Samordnade utskick

Detta har vi genomfört:

- Toner till kopiemaskin och skrivare skall returneras till återvinning
- Batterier skall läggas i speciell låda och återvinnas

Detta ska vi göra	Planeras vara klart År/datum	Ansvarig	Slutfört År/datum
Förbättra kansliet genom en ergonomisk analys, bättre ljus och plats samt se över ventilationen	kontinuerligt	kanslichef	
Utökad e-post	kontinuerligt	kanslipersonal	

Restaurang

Exempel att diskutera kring:

- Engångsglas/burkar
- Lokalproducerade råvaror
- Energisnåla köksmaskiner
- Avfallshantering
- Kravodlat

Detta har vi genomfört:

- Miljömärkta disk och rengöringsmedel
- Källsortering
- Miljömärkta Kaffefilter
- Lokala produkter så långt som möjligt
- All förpackning som används är miljömärkt

Detta ska vi göra	Planeras vara klart År/datum	Ansvarig	Slutfört År/datum
Ventilation i köket	2006	Styrelsen	2007
Fettavskiljare i köket	2006	Styrelsen	2006
Arbetsmiljö i restaurang	kontinuerligt	Restauratör	
Inköp av energisnål ugn, spis			2010
Inköp ny kyldisk		Styrelsen	2011
Förbättrad ventilation		Styrelsen	2011
Portionsservering för mindre spill.	2011	Kökschef	2011

Shopen

Exempel att diskutera kring:

- Emballagehantering
- Material som kan återvinnas
- Miljöpeggar

Detta har vi genomfört:

- Träpeggar endast
- Källsortering sopor
- Wellpapp till sopstation(återvinning)
- Grepp och skaft till sopstation(återvinning)

Detta ska vi göra	Planeras vara klart År/datum	Ansvarig	Slutfört År/datum
Endast miljövänliga Produkter	2005	Niklas Sjöberg	2006
Fortsatt bevakning	kontinuerligt	Gary Geszti	

Källsortering/kompostering

Exempel att diskutera kring:

- Hur kan avfall/sopor tas om hand
- Kan gräsklipp och annat organiskt avfall komposteras

Detta har vi genomfört:

- Plåt, wellpapp, tomflaskor, burkar tas om hand
- Gräsklipp till miljöbädd

Detta ska vi göra	Planeras vara klart År/datum	Ansvarig	Slutfört År/datum
Gräsklipp från greenerna tas om hand och läggs i kompost	2006	Niklas Knutsson	2006
Miljöstationer för spilloljor och batterier m,m	2006	Niklas Knutsson	2007
Förändra sophantering till mer källsortering	2006	Niklas Knutsson	
Källsorteringskärl till klubbhuset	2006	Niklas Knutsson	2006
Gräsklipp sprids över beväxt yta	kontinuerligt	Niklas Knutsson	

Kommunikation

Exempel att diskutera kring:

- Samåkningsruta
- Förbättring av transportvägar
- Allmän kommunikation till banan
- Walkie-talkie för kommunikation mellan banarbetare/tävlingsledare

Detta har vi genomfört:

- Samåkning till tävlingar gör i bästa samförstånd
- Förbättring av transportvägar pågår
- Skylt för liftare

Detta ska vi göra	Planeras vara klart År/datum	Ansvarig	Slutfört År/datum
Bänk för samåkning från Golfbanan.	2006	Niklas Knutsson	2006
Förbättring av trptvägar	2006	Bankommittén	2007
Nya teeskyltar och hänvisningskyltar	2007	Bengt Larsson	2008
Teeskyltar med skisser	2011	Ola Johansson	2012
Kontinuerligt vägunderhåll		Bankommittén	

Energianvändning

Exempel att diskutera kring:

- Elbilar/klippare
- Miljömärkta drivmedel/oljor
- Elförbrukning till bevattningsanläggning(rätt pump)
- Alternativa drivmedel
- Katalysatorer till banskötselmaskiner

Detta har vi genomfört:

- Använder endast Aspens Akrylatbensin
- Bioolja till motorsågar
- Miljövänliga oljor till maskin
- Pumpar datastyrd-återkommande bevattning för att förhindra avrinning

Detta ska vi göra	Planeras vara klart År/datum	Ansvarig	Slutfört År/datum
Tilläggsisolering där behövs Kolla belysningen, lysrör m.m	2006	Niklas Knutsson	2006
	2006	Niklas Knutsson	2007
Katalysator till dieseldrivna Fordon vid nyinköp	bevakas kontinuerligt	Niklas Knutsson	
Lågenergilampor	2006	Niklas Knutsson	2007
Effektivare kompressor med Bättre placering	2011	Hartmut Bädicker	2011
Ny garageport	2011	Niklas Knutsson	

Markbyggnad

Exempel att diskutera kring:

- Hur används material och rätt teknik som ger litet underhåll och förebygger näringsläckage(SGF:s greenuppbyggnadsrekommendationer)
- Dräneringssystem som går att underhålla och som fungerar i många år
- Hur bygga så att resurssnåla gräsarter skall trivas?

Detta har vi genomfört:

- Kollat vår energiåtgång
- Från och med 2005 används dräneringsrör som går att underhålla
- SGF.s greenuppbyggnadsrekommendationer används
- Använt resurssnåla gräsarter sedan 1978
- Vi använder långtidsverkande gödselmedel (ej nitrat)

Detta ska vi göra	Planeras vara klart År/datum	Ansvarig	Slutfört År/datum
Översyn av våra Dräneringssystem	2006 -	Niklas Knutsson	kontinuerligt
USGA-standard green G6	2013 - 2014	Niklas Knutsson	

Förebyggande av grässkador

Exempel att diskutera kring:

- Åtgärder som kan minimera användning av växtskyddsmedel
- Biologiska växtskyddsmedel
- Val av gräsart/sort

Detta har vi genomfört:

- Vi tillför nyttobakterier (green)
- Besprutningen har minskat från 6-7 ggr/år till 1ggr/år
- Försöker hålla ”poa” stängen som är känslig för sjukdomar och behöver också mera växtskyddsmedel

Detta ska vi göra	Planeras vara klart År/datum	Ansvarig	Slutfört År/datum
Öka järnbehandlingen på hösten för att stärka gräset och förhindra snömögel	2006-	Niklas Knutsson	kontinuerligt
miljövänlig svampbeh.	2011	Niklas Knutsson	kontinuerligt

Växtnäringstillförsel

Exempel att diskutera kring:

- Hur kan gödslingsprogram miljöanpassas
- Biologiska gödselmedel
- Kompost som näringstillförsel

Detta har vi genomfört:

- Vi använder biologiska gödningsmedel

Detta ska vi göra	Planeras vara klart År/datum	Ansvarig	Slutfört År/datum
Öka användningen av organisk näring	2006-	Niklas Knutsson	kontinuerligt
Öka PH-värdet genom kalkning	2006-	Niklas Knutsson	kontinuerligt
Kontinuerlig analystagning	2006-	Niklas Knutsson	
Följa SGF's och internationella försök inom näringstillförsel	2006-	Niklas Knutsson	kontinuerligt

Vattenvård/användning

Exempel att diskutera kring:

- Använda eget dränerings- och ytvatten
- Använda vatten från reningsverk, dagvatten etc
- Anlägga fångdammar med biologisk rening
- Biobäddar(kompost som bryter ned kemiska ämnen) vid rengöring av maskiner

Detta har vi genomfört:

- Vi har bio-bädd

Detta ska vi göra	Planeras vara klart År/datum	Ansvarig	Slutfört År/datum
Se över våra dammar för att ge nya betingelser för ett antal vattenlevande växter, fiskar, djur	2006	Niklas Knutsson	2008
Inplantering gräskarpar	2010	Ola Johansson	2010
Fontän B3 för syretillförsel	2012		
Vassklippning dammar	kontinuerligt	Niklas Knutsson	
Filter och UV-ljusrening	2011	Niklas Knutsson	2011

Vård av banans naturmarker

Exempel att diskutera kring:

- Upprätta en skötselplan för alla golfbanans naturmarker
- Upprätta en skötselplan för de viktigaste naturområdena
- Inventering av rödlistade arter på banan
- Holkar till fåglar som kan hålla efter sork och insekter
- Enkel guide för växter på golfbanan
- Solstenar i dammar för vattendjur
- Plantera växter/träd eller andra aktiva åtgärder för att öka mångfalden

Detta har vi genomfört:

- Holkar till våra fåglar
- Planterat träd
- En liten ö i gul 4:ans dam
- Flotte i bevattningsdammen
- Behållit naturliga strandkanter i våra dammar

Detta ska vi göra	Planeras vara klart År/datum	Ansvarig	Slutfört År/datum
klippa dammarna	2005-	Niklas Knutsson	Kontinuerligt
Solstenar i dammarna för vattendjur	2006	Niklas Knutsson	2007

Miljörevision

Exempel att diskutera kring:

- Hur skall uppföljning av miljöarbetet organiseras?
- Särskilt avsnitt i verksamhetsberättelsen
- Miljörevision

Detta har vi genomfört:

- Genomgång av klubbens maskiner och verkstad
- Vår miljöpolicy är anslagen
- Miljöplanen är genomarbetad
- Hökensås GK har genomfört en tävling i att ta fram en miljöslogan för klubben. Vinnande bidrag blev ”**NATURLIGTVIS**”

Detta ska vi göra	Planeras vara klart År/datum	Ansvarig	Slutfört År/datum
Återkommande uppföljning av vårt miljöarbete	Ständigt återkommande	Jan Furengren	Kan alltid förbättras
Ständigt förbättring av vår miljöprestanda	Ständigt återkommande	Samtliga medlemmar	Kan alltid förbättras
Miljörevision /Miljöcertifikat	Mål=2006	Miljökommittén	2007
Miljörevision	årligen	Miljökommittén	2011

Läs igenom miljöplanen och kom med tankar och idéer gällande vårt miljöarbete så vi får ökad delaktighet. Skicka idéer till furengren@hjomail.se